

Tonko
Maroević

Jelena Uskoković (1929. – 2018.)

Povjesničarka umjetnosti Jelena Uskoković najveći je dio svoga radnog vijeka provela u zagrebačkoj Modernoj galeriji i zadužila je našu struku nizom brižno pripremljenih i studiozno interpretiranih monografskih i retrospektivnih izložbi. Diplomirala je 1958. godine na zagrebačkom Filozofskom fakultetu, zatim je 1962. magistrirala na University of Rochester u SAD-u, a doktorat obranila u Zagrebu 1980. godine. Od 1966. godine je kustosica, a od 1978. do mirovine muzejska savjetnica u Modernoj galeriji u Zagrebu. Njezin je opus logično vezan uz muzejsku i galerijsku praksu, a obuhvaća razne aspekte hrvatske likovnosti na razmeđu 19. i 20. te prve polovine 20. stoljeća s posebnim zanimanjem za fenomene secesije i monumentalizma.

Započela je kritičkim prikazima u tisku i na radiju, ali se ubrzo definitivno posvetila specijalističkoj obradi značajnih i karakterističnih hrvatskih slikara i kipara. Već je prvi takav zadatak, priređivanje izložbe Mirka Račkog 1970. godine urodio dugotrajnim plodovima. Kroz čitavo desetljeće bavljenja tim dugotrajno djelatnim i dotad poprilično zanemarenim i podcjenjivanim umjetnikom, Jelena Uskoković našla je nove i uvjerljivije načine tumačenja i vrednovanja, što je rezultiralo i boljim općim uvažavanjem secesijske dionice hrvatskoga slikarstva. Neke od tekovina produbljeneog shvaćanja modernističke paradigme,

odnosno uže simbolističkih sklonosti, mogla je primijeniti i na opus Slave Raškaj. Velikom monografijom o Mirku Račkom 1979. godine zaokružila je tu dionicu svojega bavljenja.

I Meštrovićevim kiparstvom Uskokovićeva se počela rano baviti. Za vrijeme boravka u Americi upoznala se s umjetničkom recentnom fazom, sačuvanom u

američkim zbirkama, te je o tome izvještavala u našim publikacijama, težeći također revalorizaciji monumentalističkih tendencija, kako u Meštrovićevu slučaju tako i kod inih stvaralaca. Uostalom, između Mirka Račkog i Ivana Meštrovića mogla se uspostaviti više no jedna paralela, kako morfološkog tako i sociopolitičkog karaktera, a Jelena Uskoković nastojala je na što potpunijem i cjelovitijem tumačenju.

Standardni dio njezina djelovanja odnosi se na priređivanje izložbi istaknutih umjetnika, koji su kvalitetom i kvantitetom djelovanja zaslužili status sustavnog prezentiranja u Modernoj galeriji. Prihvaćene obaveze Jelena Uskoković je primjereno izvršila, a riječ je o tako značajnim retrospektivama kao što su one Ljube Babića, Miljenka Stančića, Vasilija Jordana, Nikole Reisera, Frana Šimunovića i Ksenije Kantoci. Može se kazati kako je dala posebno uvjerljiv obol valorizaciji amblematskih zastupnika moderne tradicije, iznimno uspješnih primjera autentične likovne kreacije. Svoje djelovanje u Modernoj galeriji zaokružila je knjigom povodom osamdesete godišnjice ustanove u kojoj je provela većinu radnog vijeka.

Izvan uže discipline kojom se bavila ostaju prilozi o Fernkornovoj skulpturi i o Račićevim minhenskim iskustvima, a posebnu pažnju zaslužuje njezin pronalazak – nakon više od pola stoljeća – niza izgubljenih umjetnina hrvatskih umjetnika, što su bile nestale, odnosno ostavljene u Švicarskoj nakon izložbe održane neposredno po Prvome svjetskom ratu. Vraćanje u domovinu antologijskih slika Tartaglije, Šulentića i Uzelca svakako predstavlja velik kulturni dobitak, pa i znanstveni

↑ Inka Mijić, Portret Jelene Uskoković, 1958., Moderna galerija, MG-6746, Foto G. Vranić, © Moderna galerija, Zagreb

prinos boljem razumijevanju ekspresionističkih odjeka u našem prostoru, što je Uskokovićeva naglasila u prilogu povodom navedene restitucije.

Za svoj doprinos povijesnumjetničkoj struci i disciplini Jelena Uskoković opravdano je apostrofirana dodjelom nagrade “Radovan Ivančević” za životno djelo, a naše Društvo i brojni kolege sada sa žalošću obilježavaju njezin gubitak. x

Tekst je objavljen u časopisu *Peristil* 61 (2018.)